

OBSERVATORUL

Revistă de orientare culturală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IX-2

FEBRUARIE 1936

BUCUREȘTI

1 9 3 6

OBSERVATORUL

revistă de orientare culturală

CUPRINSUL:

× *Gala Galaction*: In cea din urmă zi a anului

Ion Nicoară: Paul Bourget

Buletin literar:

Miryam: Colțuri

B. Brezianu: Innaltă recepție

„ Al XXIII-lea sonet al lui
Ronsard.

Mia Frollo: Pauca meae

Buletin artistic:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Luca della Robia: Expoziția d-lui Soroceanu.

Buletin Bisericesc:

D. A. Fântânar: Agru în centrul preocupărilor noastre.

Insemnări:

M. F.

× Orașul cu salcâmi.

✓ *A. V. Fr.*: Huliganii

M. F.: Trei figuri din Cuiquecento.

Posseggo una villa.

In cea din urmă zi a anului

31 Decembrie 1935!... Am ieșit, după amiază, de sub acoperișul casei mele, sub țâria albastră și aproape primăvărată... Se cuvine să căutăm un sfert de oră de singurătate și de reverie, în această ultimă zi a acestui an care se stinge. Trec, în cugetul meu, una câte una întâmplările personale, din 1935 și recunosc, iar și iar, cu smerită recunoștință, cât de îngăduitor, cât de bun, cât de darnic a fost cu mine Stăpânul anilor și al Vecinicie!

Dacă acești sărmani semeni ai noștri și-ar da silințe duhovnicești și s'ar opri, măcar la un an odată, înaintea acesui iconostăș al amintirii și al meditației, ar găsi și ei, fără îndoială, providențialul înțeles al vieții fiecăruia și al vieții tuturor.

Dar soarele dreptății, dar lumina cea mai presus de ochii pământești nu se arată decât în cerul conștiințelor curate. Cum să-l mai cauți pe Dumnezeu și darurile lui, la sfârșitul unui an petrecut în anarhie sufletească și în călcarea zilnică a tuturor poruncilor Decalogului!

Se zice că anul 1935 apune într'un amurg de griji constrângătoare, de presimțiri întunecoase și de temeri vecine cu alarma. Nici o mirare! Un an întreg, am alergat după scopuri egoiste, după plăceri vinovate, după opere cari ofensau pe Dumnezeu și înșelau sau consternau pe aproapele. Cum ar putea să termine un an, din care am expulzat pe Dumnezeu, altfel decât în spaima Apocalipsei?...

Și aceiași impietate, care a făcut urât în fața Domnului trecutul an, se pregătește să primească păgânește, anul nou sosit!

Mai toți acești trecători, cari se încrucicează cu mine, sunt preocupați de mâncările, de băutura și de lamentabila veselie pe care își vor acorda-o acum, în noaptea de Anul Nou!...

Cugetă vreunul dintre ei să caute, sub acest cer clement, un colț singuratic, de unde să privească, în amintire, cele 365 de trepte ale anului complect escaladat astăzi? Câți dintre ei se vor

opri azi, un minut, sub boltile unei biserici? Câți vor avea, mâine de dimineață, grija să se ducă să asculte Sfânta Liturghie, în prima zi a noului an, dăruit de Dumnezeu?

Deasupra atâtor mii și mii de capete, din cari gândul la cele înalte e absent și frumusețile meditării religioase sunt fugare, cerul de Decembrie se revarsă cu o limpezime și cu o bunătate aproape demonstrative... Insondabilă este răbdarea și strivitoare este iubirea lui Dumnezeu pentru noi păcătoșii, dacă atâta colcăială de păcate și de turpitudini se mai poate scâlda în aceste ceruri clemente și surâzătoare!

Las trotoarele îmbulzite, las străzile stridente și caut refugiu pe aleele și pe cărările aproape pustii ale frumosului parc cu lacuri din mijlocul Babilonului nostru.

An cu an, parcul acesta, cu arborii și cu plantele cari cresc în el, pare—că s'a tot coborât, dela Miază-noapte spre Miază-zi. Tristețea toamnelor și a iernelor de altădată nu-l mai biruesc în întregime. Are copăcei și ierburi cari se luptă și rămân, cu verdea lor podoabă, până sub grapa de omăt și de țurțuri a lui Ianuarie!...

De data aceasta, parcul cu lacuri este surprinzător, ca o adevărată destăinuire!... Iată splendide frunze verzi, pe cari le-am văzut cu uimire, într'o dimineață de Ianuarie, pe țărmul Adriaticei, între Trieste și Miramare!... Iată țancuri de cactuși, despre cari știam că trebuie să ierneze, aici la noi, în fundul serelor!... Iată toporași,—velințe întregi—cari îmbracă, miraculoși și fragezi, nu atât răzoarele parcului, cât pajiștile înduioșării noastre!

O amintire largă, plină de soare italian, plină de coame de pini și de prestigiu arhitectonic milenar mă transportă în grădinile Palatinului, într'o zi de Ianuarie... Atunci, am văzut întâia oară, în această lună, flori de heliotropă, sub cer de peruzea, și mandarine de aur, atârând lângă străvechile ziduri imperiale...

Dar și atunci ca și azi, fără înțeles și inutili ar fi toți acești arhangheli ai frumuseței, dacă, după ce-ai străbătut anticamera acestei lumi — unde ei stau de pază subjugători de grație! — n'ai ajunge, cu inima plină de freamăt sfânt, înaintea Ușilor Eternului Monarh!

Și atunci, între florile de heliotropă ale amintirii, și toporașii din această ultimă zi de an, cât de potrivit, cât de legitim începe să susure Psalmul:

„Binecuvintează, suflete al meu pe Domnul și toate cele din lăuntru lui meu numele cel sfânt al lui!...”

Paul Bourget

Paul Bourget și-a început activitatea literară, cu un volum de versuri apărut în anul 1875, deci numai cinci ani după dezastrul Franței din 1870, având numai douăzeci și trei de ani; a murit anul acesta, după ce a trăit în plin victoria și gloria ei, pe câmpul de luptă și sbuciumul violent de prefacere socială de după pace... Până aproape în ultimul timp a scris mereu... Cel din urmă roman „*Nos actes nous suivent*” publicat mai întâi în „*Candide*”, ni-l arată pe același Bourget, în osatura specială a romanelor sale... mai ales scheletul îl prindem, masiv și sufletește încă interesant, dar de unde a dispărut frăgezimea tinereții atmosfera pare de casă și viața foarte uitată, aproape îngropată într'un muzeu de provincie...

Dar dacă ne întoarcem îndărăt, dacă avem curajul și răbdarea să citim toate romanele sale, pe rând cum au apărut, toate studiile sale psihologice de critică, dacă-l punem în atmosfera literară în care s'a desfășurat, dacă îi înviem sufletul său de gânditor, talentul său admirabil de romancier romanesc, dacă-i pricepem lungă viață de muncă continuă atât de demnă, ne cuprinde fiorul de admirație ce ni-l apropie de Balzac... Desigur dacă ar fi să cântărim cu balanța și să măsurăm cu chilogramele Balzac este mai mare, are o putere de evocare mai desăvârșită, e mai viu, rezistă mai mult atmosferii literare contemporane, a cărei ideologie romanescă a țesut-o un Proust, a stilizat-o un Giraudoux și un Cocteau, a cizelat-o în obscur un Paul Valery. Bourget și-a luat drept maestru pe Balzac.

Il admira și voia să-i calce pe urme, ce a promis a ținut și epoca lui cu preocupările toate, este prinsă în romnele sale.

Nimic mai apăsător decât o atmosferă înăbușitoare de idei

și viața socială, venită în urma unei prăbușiri. Franța și-a trăit în plin atunci tragedia ei.. dezorientată, ea glorifica când pe magul revoluționar, pe bătrânul Hugo, când admira la teatru, piesele cu teză ale lui Alexandre Dumas fils. Pozitivismul masiv al lui Taine se impunea tineretii și Ernest Renan, în rătăcirea lui sufletească, îndepărta multe suflete dela mângâietoarea siguranță a credinței. Incepe un fel de criticism al dogmelor, care aruncă îndoială în multe inteligențe tinere de creștini, obligați să învețe la Universitățile, unde de abia acum se credea că triunnfă, prin știință exactă, dealungul vremii principiile revoluției franceze subjugate și de filosofia germană, a unui Hegel, Fichte și Kant.

Partea de literatură ciudată și fină înțeleasă numai de puțini și admisă de mai mulți doar din snobism, o reprezentau Stendhal și Baudelaire.. „*le maudit*”.

Bar Bayrez începe să-și caute „*Le moi*” și să se cultive pentru un naționalism ideal. Contra naturalismului lui Emile Zola, se ridică Ferdinand Brunetière. Jules Lemaitre face un portret de demascare sufletească, în impresiile sale critice, despre Renan, care are un succes enorm. Articolul lui Brunetière apare în acelaș an 1875 cu volumul de versuri, al tânărului Bourget. „*La vie iniquiète*”, unde se vede toate preocupările de îndreptare socială și toată dorința lui de a lucra pentru acest lucru, cât va ține un condei în mână.

*Certes, le siècle est dur, et jamais ce vieux monde
N'a poussé vers le ciel des plaintes plus profondes
Ni plus amèrement désespéré de Dieu.*

Și pentrucă avea talent de romancier, și pentrucă îl pasiona viața sub forma ei cea mai elegantă, îl interesa lumea care voia să uite dezastrul în petreceri.. îl atrase cosmopolitismul ei, și dincolo de frivolitățile momentului, căuta să-i prindă sufletul, să pună mâna de doctor pe înfrângerile ei.. să găsească firul de moralitate adâncă care pedepsește pentru a răscumpăra. În acelaș timp cu studii de critică, unde putem spune, el face cunoscut pe Stendhal și mai ales pe Baudelaire (1883). În felul acesta până la apariția lui „*Le disciple*”, avem o întreagă serie de romane, unde este pusă problema adulterului, problema iu-

birii în genere a pasiunii mai degrabă... „*Creulle énigme*“, „*Mensonges*“, „*Complications sentimentales*“, „*Terre promise*“, „*Cosmopolis*“. Bourget ajunge repede celebru, cărțile lui sunt pe buzele tuturor, în toate țările, de abia apărute. Fiind mai ales scriitorul sufletului feminin, un roman a lui Bourget de abia apărut era în mâna elegant înmănușată a cochetei de pretutindeni. Când citim acum, ni se pare curios că se vorbește de case elegante, unde nu este încălzire centrală, sau comodul telefon, automobilul rapid... Stilul modern, schițarea de analiză numai cu un ac subțire într'o rană vie. Nu, elegantele lui Paul Bourget au o grație nonșalanță, sunt îndelung descrise, au o împodobire complicată, multă vreme, multă mondenitate, între două vizite întâlnesc sub paravanul japonez, iubirea și o plimbare visătoare în cupeuri capitonate.

Dar dacă ar fi numai atât!

Bourget descrie amănunțit, tot în felul lui Balzac, analizează apoi minuțios în psiholog, caractere și apoi le spune să se întâlnească în viață în conflicte. Câteva clipe le lasă să se bucure de fericirea intensă ce li se pare că au găsit-o și apoi ca o consecință firească, viața îi izbește și toată peripeția dramei devine vie, faptele se îngrămădesc în câteva file dela sfârșitul romanului. Pricepem că el a pregătit criza care trebuie să se deslănțue viu, sub amenințarea unei legi sociale esențial jignită. Unul din primele sale romane: „*Cruelle énigme*“. Un copil crește pur în atmosfera mamei și mătușei lui, într'o casă vătuită de tăcere și retragere în fața vieții ce le rănise pe amândouă. Întâlnește iubirea sub forma atrăgătoare de viață mondenă și frivolă... și cade grămadă crezând că a întâlnit fericirea pură, fără cusur.

Înșelat, el simte pentru un moment că totul se prăbușește. Dar pricepe că viața era cu totul alta decât cea care și-o închipuisese el și intră în compromisul unei pasiuni care-l va vindeca cu vremea, și-l va face realist, prudent și cinic. Dar André Cornelis? Copilul crescut, în felul lui David Cooperfield, în atmosfera de crimă a tatălui vitreg, pe care o simte de mic, o cercetează îndelung, cu o răbdare psihologică cu adevărat admirabilă, o descoperă, pentru a constata că în fața iubirii care o are pentru mama lui, el nu poate decât să o ferească mereu

să afle și să o vadă mai adâncită în iubirea soțului ei criminal. E poate unul din cele mai puternice, din cele mai durabile romane a lui din prima manieră. Sentimentele toate au o delicatețe de vis alături de o tragedie clasică prin puterea crimei, parcă fatală. Și câtă seriozitate de viață ți se ridică în suflet, când vezi că cel care omorâse din prea mare iubire, alături de darul ei nu are un moment de pace și că remușcarea ascunsă îl chinue până la sinucidere, după douăzeci de ani dela facerea crimei. Puternic este Bourget și în nuvele, unde concentrând totul este mai sobru și criza nu așa de minuțios cercetată. Așa Les „*Mensonges*” așa „*Complications sentimentales*”. În „*Gauveta*”, tatăl necunoscut, tatăl adevărat din umbra adulterului, cum știe să-și apere minunat fata când este în pericol să calce pe urmele mamei sale. Cum i se topește brusc sentimentul patern ca o răspundere morală ireductibilă și cum această răspundere îl face să inventeze imposibilul chiar dealungul intuițiilor, el un necunoscut pentru ea și salvând-o la timp, iar pentru a o salva să-și strige fără voie dreptul paternității.

Ar trebui o carte întreagă pentru a analiza toate romanele lui Bourget, din prima lui manieră. Este dominat de Taine, îl place chiar pe Zola, deși nu-l admite finețea lui sufletească, e prins ca și Barez la început de aerul prea puternic al timpului, lunecă oare cum prin viața elegantă care și-a ales-o. Seriozitatea sufletului său încă, acel ceva lăuntric care-l descoperă lui însuși pe măsură ce adâncește viața din jurul lui, îl face în atâta romanesc să sfârșească cu nota durerii care schimba o existență. „*In Terre Promise*” meșteșugul de mare scriitor se adâncește, să concentrează. Avem o dramă lungă, sbuciumată, stăpânind numai patru personaje și recompensa femeii greu încercată, a acelei Ana Karenine franțuzoaica, este fata care îi va veni, purificând-o prin iubirea de copilul ei, de care în fine, se va putea bucura, ridică parcă un vânt de sănătate morală ce-l întoarce pe Bourget spre probleme mai vaste.

Din când în când, cu o odihnă înflorită acele suave „*Prophils perdus*”. în jurul versului lui Baudelaire: „*Oh toi que 'eusse aimé, oh, toi qui le savais*” sau „*la Dame qui a perdu; son peintre*” cene face să vedem un Bourget pasionat de Italia, un visător de rasă, ce prevestește pe Henri de Règnier.

Maturitatea de scriitor al lui Paul Bourget se adâncește în „*Le disciple*”. Pentru toți cei cari văd în Bourget numai pe antipaticul scriitor catolic, un dogmatic strâmt, pentru care fiecare roman nu este decât pretextul unor jocuri de umbre palide ce forțat susțin o teorie, o viziune de viață riguros catolică, pentru chiar aceia *Le disciple* este o capod'operă. În adevăr, dela început te surprinde prin severitatea cadrului: Intr'un colț al Parisului, într'o odaie modestă, trăește filosoful André Sixte. Vedem parcă în el concretizați toți filosofii materialști, cei pentru care orice pasiune nu este decât un joc de forțe oarbe ale naturii ca și hrana, moartea, nașterea. Ura, iubirea, răsul, plânsul, speranța, amăgirea, dezamăgirea, niște manifestări indiferente, ce mai ales pot fi provocate, stinse, după un act al voinții și care nu poate cu nimic strica sau ajuta la evoluția forțelor materiale nesfârșite: „*Ma pensée comme la seule réalité avec quoi j'ai à compter, le monde extérieur comme une indifférente et fatale succession d'apparences*”. Sau: „*La force par laquelle l'homme pensera dans l'existence est bornée et celle des causes extérieures, la surpasse infiniment*. André Sixte trăește deci cronometric o viață redusă între biroul său, unde scrie cărți de filosofie și plimbarea aceeași în Jardin de Plantes, zilnică, metodică ca și scrisul său și unde în ritmul pasului, își orânduiește ritmica gândirii. Dar cărțile lui sunt citite mai ales de tineri și unul din aceștia Robert Grebon și le însușește pasionat și își face din ele, un cadru de viață. Intelectual ridicat de jos, un desrădăcinat deci, un alt Julien Sorel, în clasa socială mai înaltă undă pătrunde, nu are altă bogăție decât orgoliul inteligenții lui singure și anarhia sufletească de sentimente și porniri inspirate cu totul din cărțile lui André Sixte. După ele, cu încrederea tinerească de discipol, el pune în practică tot ce fanatic își însușește și seduce rece pe fata fină de aristocrat, suflet de rasă veche, delicată și bună, naivă și mândră, credincioasă prin tradiție și pe cât de pură, pe atât de romanescă. O seduce lent, prin lecturi, conversații, simulări gradate de pasiune, în felul cum André Sixte făcuse teoria pasiunilor.

Rezultatul îl are desăvârșit. Fata trezită se omoară în împrejurări în așa fel venite, încât el este acuzat de omor și închis. În închisoare scrie lui André Sixte din convingerea că îi

va trimite o exemplificare vie a teoriilor lui puse în practică și dintr'o nedumerire... din ceva care se înălța în sufletul său, care viu protesta, dintr'un adânc, de altă concepție de viață firească și ea cu remuşcări venite de unde? Cu un fel de neapărată responsabilitate morală a faptelor pornită de unde? Ceva viu, neaşteptat, puternic, firesc. Viața noastră toată dublă în fine... cea exterioară deslănțuită, dusă de pasiuni, și cea interioară, legea divină care-și cere drepturile care aduce consecințele, care rămâne singură triumfătoare la urmă, într'un suflet neliniștit. Adevărul acesta triumfă lent și în sufletul sincer al lui André Sixte și-l face pentru prima oară să-și pună neliniștitoarea problemă dacă nu este o teribilă responsabilitate morală și pentru ce scrii, pentru ce arunci în lume, mai ales pentru mințile tinere gata să se inflăcăreze pentru ori și ce ideie logic susținută pe o viață de sacrificiu și André Sixte încheie viața sa cu aducere aminte că sufletul său decă ar învăța să se roage ar simți și liniștire și răspuns, la noua problemă sufletească tumultuos pusă dintr'un adânc de viață sufletească cu care va avea de contat de acum.

Pentru cine cunoaște vremea în care Bourget și-a aruncat ideile în lume, în André Sixte este concentrată toată ideologia pozitivistă, criticistă, materialistă a timpului ce prinsese pe mulți și spiritualismul vieții adevărate, răsărind, arătându-se din nou... luptând ca în totdeauna în om. Dar *Le disciple* nu este numai ideologie, romancierul Bourget a creat oameni vii cu atmosfera lor ce-ți rămân umbre familiare, prieteni cunoscuți, ca într'o adunare, când ai închis cartea. Arta de gânditor este adâncită problema socială dela cazuri izolate, e pusă vast. Morbiditatea feminină a fermecătoarelor păcătoase din primele lui romane, înlocuită cu o simplitate de descrieri, cu o reducere a exteriorului numai la câteva linii esențiale.

„*Le disciple*”, deschide seria romanelor lui Bourget care-l apropie de umanitatea întreagă cu chinuitoarele probleme ale rostului ei de a fi pe lume.

Ce simplu, ce armonios e pusă problema în „*L'Étape*”: Două familii, una de desrădăcinați, tatăl profesor de limbă clasică, poet fericit și naiv într'o Arcadie, unde copiii în anarhia timpului, cresc liberi ca buruienile sălbatice și sunt loviți de

viață, cu adâncurile ei nebănuite, unul singur este salvat Jean Moneron prin iubirea care-l apropie de cealaltă familie creștină, senină în fața suferinții chiar, ducând o viață armonioasă, legată de tradiție și care nu arse treptele sociale (Bruler les étapes) ca să se urce vertiginos și brusc dela o clasă la alta. Aci apare mai limpede teoria, dogmatismul mai bine zis al regalistului în convingeri Bourget, pentru care principiile revoluției din 1789 nu există, care ar vrea, dacă s'ar putea să întoarcă Franța din nou la regimul absolut, sfârșit cu noaptea de patru August.

Tot de domeniul acesta este și problema pusă în „Le divorce”. Bourget acum pe față, descătușat de fascinarea lui Taine, ca și Barrès, s'a regăsit pe el și franc a intrat în țara ideologiei creștine catolice și din umbra ei scriind, punând sincer problema: sau cu religie și deci cu salvare din toate surprizele dureroase și complicate ale vieții, sau fără și ajungând la dezastru...

Un divorț făcut în cele mai bune condiții, în cea mai desăvârșită cinste sufletească. Gabriela este părăsită de un bărbat rău, care el cere divorțul pentru a se însura aiurea și se căsătorește din nou cu omul cinstit care a iubit-o de totdeauna și care-i face o viață în fine fericită. Dar deodată se naște în sufletul ei dorul de Dumnezeu imperios, la care renunțase și pe care-l uitase cu totul.

Dorește să se apropie de împărtășanie irezistibil și rămâne incremenită, când vede că pentru asta, trebuie să-și părăsească bărbatul. Aci începe lupta, începe pedeapsa. Fata din a doua căsătorie plină de grația Domnului o ia parcă de mână, iar băiatul din prima căsătorie e pentru uniunea liberă cu iubita lui, de nu obține consimțământul. Nu sunt oare la fel căsătoria a doua a mamei și ce vrea să facă el? Înlanțuirea dramei este așa de firesc făcută, imposibilitatea unei vieți alta decât cea cerută de legile firești ale bisericei așa de bine arătată, încât deși romanul pare a se isprăvi fără soluție, de oarece Gabriela trebuie prin forța lucrurilor și pentru a salva sufletul religios al fetii ei, să se întoarcă lângă bărbatul ei, care nici după moartea primului, nu vrea să cedeze pentru o căsătorie religioasă, totuși în zăre se vede limpede, că tot acolo va ajunge, că viața nu este posibilă altfel, pentru cine își dă seama că nu se poate

trăi numai în clipa prezentă, și că totul este o înlănțuire firească a trecutului către eternitate.

Tot așa de adânc este pusă: „*l'intégrité du scrupule moral*”, în *Sens de la Mort*, unde vedem iar imposibilitatea morală de a-ți ține cuvântul dat iubirii, de a se omorâ imediat cu cel care își sfârșia viața bolnav de cancer. Această problemă a morții era viu discutată în vremea când Bourget a fost inspirat de atmosfera timpului, ca să scrie acest roman. Se ajunsese la concluzia firesc științific, sigură că este o datorie vie morală superioară a scurta viața unui om condamnat și care îți este scump, apărea cu un fel de înaltă datorie de dragoste, cu un fel de obligație ce arăta o mai mare putere sufletească. Marcel Prevost pusese și el problema în „*Sa mai tresse et moi*” și o reprobese în felul timpului. Bourget se ridică, în numele moralei de totdeauna și ceva mai mult, în numele îndemnului lăuntric sufletească, care la un moment dat poruncește violent, cui nu este prea împietrit în păcate, prea lăsat chiar de Dumnezeu.

Am lăsat anume la urmă romanul cel mai caracteristic al lui Paul Bourget, unde apare el complet, cel mai simpatic, care se pare că l-a lucrat cu cea mai mare iubire și ajunge parcă i s'a alipit toată viața lui.

Le démon du midi. Aci problema religioasă este pusă în toată complexitatea ei, pe de o parte, viața de pasiune are o poezie infinită, pe de alta viața creștină cu austeritatea ei în luptă cu ce-ți îndeamnă sufletul mai mult, la vârsta periculoasă când îți simți ultima tinerețe rafinată dar comprimată de o viață prea severă, vremea când te prinde *demonium meridianum*: „Cette, tentation qui assiege l'homme au midi, non pas d'un jour, mais de ses jours, dans la plénitude de sa force. Il a conduit sa destinée jusque là de vertus en vertus, de réussites en réussites. Voici que l'esprit de destruction s'empare de lui, — entendez bien de sa propre destruction. Une force ennemie, l'éternus hostis, l'attire hors de sa lignée, dans la voie où il doit périr”.

Louis Savignan, un fel de Paul Bourget însuși, atât de iubit de el, încât îl pune în pământul său natal în Aubergne, la Clermont-Ferrand, pretext pentru Bourget de a vorbi cu atâta poezie, de locurile unde copil s'a format, unde a visat îndelung și și-a țesut sufletul religios în pacea catedralei, excursiile lui de școlar prin munții vulcanici chinuți ca un suflet ars de viață

acolo este atras de palmipsestul de acum douăzeci de ani și care-i apare ca o seducție puternică, din fundul vieții, construită pe deasupra și forțat în linia luptelor de idei. Alături pune alte suflete, unde problema religioasă apare vast socială... seduse de modernism, de un fel de adaptare prost înțeleasă și dusă prea departe, scăpând în compromis cu ideile timpului.

Totul pare iremediabil pierdut, din toate punctele de vedere și atunci avem ce este mai sublim în religia noastră ideea de *jertfă*, jertfirea celui mai pur, celui mai sincer suflet, cel prin care Louis Gavignau, putu fi pus în imposibilitate să mai dureze în păcat: *Omorâre fiului său*, Jacques moare și pe patul de moarte, vrea ca toate sufletele lui dragi, prin viața sa oferită bucuros să fie salvate: „La connaissance était entière et la sérénité de la foi chrétienne resplendissait à travers la décomposition toute physique de ses traits. Il murmura dans un haletement: Adieu papa... j'offre mon sacrifice pour... toi pour ton âme, pour que tu te reprennes, pour que tu reviennes... Personne n'est coupable de ma mort, n'accusez personne mais revenez tous”.

Este cea mai frumoasă încheiere, la o lungă activitate atât de artistică și atât de folositoare. Am citit romanele unei epoci dispărute — și cât de repede se schimbă culoarea timpului acum, — în aparențe dispărută, căci sufletul omului este același, problemele vieții lui interioare sunt aceleași, omul are aceeași chemare de suferință și de mântuire pe pământ. Când nu-și înțelege această misiune, sau când ea este întunecată de pasiuni prea violente, prin forța lucrurilor vine pedeapsa, vine năruirea și răscumpărarea. Bourget își ia locul în literatură, alături de marii romancieri. Nici una din concepțiile lui de viață nu au murit! Emile Henriot ni-l arată în „*Les Annales*”, bătrân, primind în fiecare duminică dimineața, pe tineri, la locuința sa din strada Bardet de Jony și povestind cu farmec, atâtea din viața lui îndelung prinsă de trecut.

Era ultimul care mai făcu legătura cu epocă care după înfrângere, a pregătit revanșa franceză.

Alături de un Barrès, de un Brunetière mai ales, el a fost de partea baricadei care constituia din nou spiritul sănătos, într'o Franță devastată din atâtea puncte de vedere. Acum -a lăsat locul lui François Mauriac care la rândul-i va lăsa făclia altora, pentru luminarea drumului, contra rătăcirilor de totdeauna.

Buletin literar

Colțuri

Cap. VII

Margot Alivar

Seara, era lume multă la masă, noi eram mulți, obișnuiții trei profesori dela liceu, foarte deseori prefectul, vărul ei dela București, adus de politică acolo, foarte elegant și rece, venind pentru ea, în distincție de rudă și tolerând neglijent pe ceilalți. Un boer scăpătat, înalt și deșirat, cu oase fine și monoclu. Doamne, cât îmi plăcea monocluul lui, avea un nume ce suna melodos și romantic, îmi plăcea pentru monoclu și anume: Laurent Canano. Vorbea numai franțuzește, săruta solemn mâna ei și trăia împrejurul tatii cu farmec și duioșie.

— Comme tu gosse te ressemble G. mais comme elle est pâle, Il faudrait consulter le médecin". E drept crescusem deodată brusc și eram străvezie. Tata nebăgător de seamă, deasupra zilelor mărunte, se uită speriat la mine, îmi făcu semn să mă duc să mă culc. Fericită, părăsii bruhaha-ul sălii de mâncare și mă strecurai în odoia mea.

Era mare lumina de lună și prin fereastra deschisă tot parfumul parado-ului năvălia. Îmi plăcea fantastica mea singurătate. — Per amica silentia lunae. — Vocile dela masă îmi veneau în surdina. Era totuși o enervare mare acolo, o simțisem din monocluul lui Laurent Canano, care se aburea mereu, din enervarea prefectului mai arogant ca întotdeauna. Liberalii cădeau dela putere, exilul nostru se sfârșia, era ultima vară petrecută acolo.

Apparait-à ta fendêtre

Qu'un doux rayon de tes yeux bruns...

se rostogoli în aer, melodios, vocea profesorului de limba franceză, dela liceu, un mizantrop, ce numai fantezia tatii îl scotea din toropeală. Cu ce va cânta francezul—îmi ziceam—astăseară ! Dece n'o fi venit la masă Marie ? O iubea pe Marie noua mea profesoară, prietena aleasă a tatii, ea care povestea mirată seara, după prima mea compoziție citită de ea.

Inchipuește-ți G, iau caetul în mână, un scris dezordonat, vorbe cam fără șir păreau, dar când am citit până la sfârșit, am văzut pe greci pornind pe marea antică... De unde are ea ținută clasică ? Tata odată mândru și el de mine, dar neștiutor de tainele vieții mele îmi surâse și când se întoarse din București, puțin după aceia, îmi aduse Iliada tradusă de Leonte de Lisle. Cu ce deliciu, am citit în ediția Lotus bleu, carte lungă, cu hârtie lucioasă, litere bleu și deseneuri antice în linii, la fiecare început de capitol. Și acum îmi aduc aminte cum învățam pe dinafară : Achile obeit à son cher ami Patrocles, fit sortir Briseis et la Donna; les herauts retournèrent et la jeune fille les suivit malgré elle... Achile s'assit près de la mer et regardant l'océan noir pleura".

De atunci Marie și cu mine eram niște ciudate prietene. Nu venea decât la noi în casă. Cu ea era prietenă oficială, cu tata se uita vorbind, cu mine pleca la plimbare prin orașelul soios, pe strada principală, ne opream la cofetărie sau luam trăsura și ne plimbam amândouă până afară din oraș. Odată îmi arăta o casă misterioasă într'o grădină mare, la poartă era un felinar roșu. Mie îmi plăcea mult roșu și mă ridicai în picioare, în trăsură să mă uit mai bine, cu amândouă mânele mă trase violent îndărăt. M'am uitat surprinsă la ea, era deci un lucru rău ? Îmi spunea totuși că acolo ar fi o viață mai posibilă, decât în fiecare casă mocnită din grozava asta de viață provincială. Avu pe fața mai mult distinsă decât frumoasă un surâs drăcesc și am priceput că are un venin nesfârșit în suflet pricinuit de o mare nedreptate. Într'o seară surprinsei fără să vreau o conversație între ea și tata... Tata o ruga să-și reguleze viața într'un fel, să-l ia pe Char de soț... „Te iubește atât !”

— Voi face pentru că-mi spui, pentru că-mi ești singurul

care-mi vrea un bine ; deși ce bine mai pot eu avea pe lume ! Dar fie ori unul ori altul... Vino încoa fetițo...

Rămăsesem în prag jenată, nu aș fi plecat de frică să nu mi se audă pașii, nu aș fi înaintat suferind de neprevăzuta mea curiozitate. — Tu ce zici, să mă mărit cu Char? I'am răspuns limpede și hotărât. — Da, Marie te iubește doar atât ! — Uite colo, dar cum ai văzut tu ?

— Cum cântă Marie, cum îmi vine vocea lui dede departe la mine în odaie, o voce așa de izolată, așa de singură și când nu ești acolo, tot numai pentru tine cântă. Vorbisem repede, îmi învinsesem dragul meu de a pleda cauza lui Char, timiditatea care o aveam față de tata... S'a uitat surprins la mine. Teama de buruenele ce ar fi putut să-mi năpădească sufletul îi îngălbeni un moment fața, dar Marie sări în ajutorul meu. — Nu te speria G nu vezi că vorbește din cărți, prea mult citește... Văd eu când mă plimb cu ea și stăm de vorbă, e senină la suflet și... uitându-se adânc la mine—trece ca o somnambulă pe lângă vițiu". Tata iar a tresărit. M'a speriat mai mult smucitura lui nervoasă decât înțelesul adevărat al vorbelor, rămase înfipte însă și aceste pricepute cu înțelesul lor mult mai târziu. Scena penibilă o rupse Char intrând timid și pripit. Deabia salută și voi să iasă pe ușa deschisă, pe verandă. Il opri însă cu un râs strident, râsul fără frâu al lui Marie.

— Nu pleca, nu pleca, să nu fie prea târziu peste câteva minute... Mi-ai cerut mâna, ți le dau pe amândouă și mulțumește fetii și tatălui ei. Rămase uluit, simțeam că nu ar fi primit, dar prea era mare ispita. Tata mulțumit totuși îmi puse mâna în mâna lui Char și eu cum pricepeam de iute ce-mi venea dela tata, fără cuvinte i-o pusei în mâna lui Marie. Palidă, cu râsul înghețat pe gură...

Așa s'au logodit. A doua seară șampanie și un inel scos dintr'o cutie de catifea, un fier imperceptibil de aur cu un rubin imens. Pe mâna lui Marie nu se vedea decât rubinul, pe palidul pielii o mare picătură de sânge. În furia aceia vorbii mult cu Lucie și uitaram lecția de piano. Nu aveam nici un talent, dar era singurul mijloc să rămân lângă ea și aci făceam un trafic, numai că aci veneam să culeg trandafirii unui suflet închis pentru restul lumii. Cât de târziu am priceput ce grije

avea de sufletul meu, ce înaltă pietate cu mama ei și bunica, toate trei văduve... Una foarte bătrână, cu părul alb bucle, cu un portret într'un medalion de aur vechi, alta la mijlocul vieții cu dungi subțiri tăind inperceptibil o față de regină, iar Lucie cu părul bandouri negre, coc lăsat pe ceafă, subțire și cu o tuse... Vechea melodie a Silviei dela pension ce o topea și mai mult. Stăteau ascunse în casa veche, în grădina mare, peste care rar se deschidea o fereastră, iar la cele dela stradă erau mereu trase perdelele...

Cu mine numai Lucie era vorbăreață, mă întreba îndelung de tot ce făceam, îmi cosea șorțul rupt când se agăța în spîinii parado-ului și mă învăța să cânt la piano. Mă strecuram la ea în orele de siestă de după masă.

— Eri ce ai făcut?

— M'am dus cu Marie cu trăsura departe și mi-a arătat casa cu felinarul roșu. Nu pot să spun ce spaimă a fost pe cele trei obraze, desigur că pentru prima oară vorba asta intră ghiulea de tun în casa lor imaculată. Sora lui Lucie, mai mică mergea cu mine la liceu. Bătrâna sări.

— Unde e Vera, Verii i-ai spus, unde s'a dus iar Vera? Spaima, părerea de rău am simțit-o brusc pentru îngăduința lor, cu cineva din casa de vis-à-vis, casa ei, casa unde Marie era primită, numai acolo era primită. Parcă mă gonea cineva. Ochii își înodau lacrămile, dar nu voiam să plâng, așteptam și nu mai spuneam o vorbă. Vera grasă și rumenă, o ungueroaică, parcă cu alt sânge decât al lor era desigur cu frații mei prin toți copacii parado-ului. „Prea des se duce Vera acolo nu o mai las, Doamne ferește, spuse mama arsă de frică. Dar Lucie suava Lucie, ridică senină mâinile și mă cuprinse. Lăsați-o în pace am eu grije de sufletul ei, să nu vă fie frică nici de ea, nici de Vera, mai ales de Vera, ea a plecat și se întoarce aci căci aci e rădăcina vieții ei și pe fata mea și mă săruta aerian pe păr, pe fața mea, pe ce atât am și eu, să nu vă atingeți! nici pentru ea nu este nici un pericol. Ce spunea Lucie era un oracol pentru cele două femei ce se bucurau de ea în fiecare zi ca și cum ar fi fost ultima, dar ce durere pe mine să înțeleg în fine, casa noastră cu viața ei era pe marginea societății, șede-a la gard dincolo de porți închise și ferecate, că la noi ve-

lineau prea numai domni singuri și tata, tata, aș fi vrut să-smulg să plecăm amândoi, numai amândoi departe, iar cu trenul ca întâia dată. Evenimentele se precipitară... Era pe vremea examenelor... Căldură mare. Măncăm în verandă, cu toate geamurile deschise. Marie nu mai venise pe la noi, pe mine mă uitase. O vedeam pe Lucie mulțumită și îmi ajungea. Nici-odată numele lui Marie nu mai fu pronunțat între noi... Ultimile zile de școală cari nu mai au sens când totul se sfârșește... Tânjala profesorilor. Numai cele două reculegeri ale mele rămăneau indiferente. În casa lui Lucie era aceeași umbră și vara și iarna, aceeași temperatură blajină de loc unde totul era împietrit la schimbarea anotimpurilor, o atmosferă de vată, unde o viață își trăia lui, ultima soartă. Cât? Poate foarte multă vreme, iar în grădina bisericii catolice rozele făceau covor persan în razele soarelui, petale împrăștiate, supte de pământul uscat. Prietenii mei cu aceeași răbdare și detașare de lume ornau sufletul meu statornic, împietriți și ei într'un fel de viață de la care nimic nu s'ar mai fi putut întoarce. Pentru aceste trei suflete, viața curgea aci cu ritmul veșniciei ?

Sedeam la masă. În față era calea largă care dela liceu ducea spre centru. „Uite-i“ zise tata trist.. întorsei capul.. Venea Marie aproape suspendată de gura directorului I. indiferentă că toți ochii provinciei îi privea, prin perdelele discret ridicate. Pe același drum vedeam mergând mereu e drept pe directorul dar cu soția lui: El înalt, cu părul alb, fața ce trebuie să fi fost frumoasă odată, dar acum ofilită, plecat pe o înformă creatură mică și corpulentă, mai ales brațele mă fascinau, mai mult largi decât lungi, așa de disproporționate cu restul trupului totuși mic și gros și el. Parcă cineva îi tăiasese adevăratele brațe și pusese în locul lor două jucării de păpușă monstruoasă.

Madame I. nu mai apăru deci în plimbarea cotidiană. Dar dece locul ei i-l luase Marie? Și Char... O auzii pe ea șoptind tatii: „Când i-a trimes inelul înapoi, nu l'a părut mirat, se aștepta după toată purtarea ei cu el, dar a venit aseară Alexandru Char, fratele lui și era foarte îngrijat de liniștea lui... El punea la cale ceva, să nu avem o dramă... Mă uitam la soarele care cădea fără milă pe strada albă de praf toată era măr-

ginită cu grădini, casele abia se vedeau. Mi se părea dindărătul copacilor că-l văd pe Char cu un revolver în mână pândind. Avea haina conspiratorului și pălăria cu bordurile mari a eroilor citiți de mine în Rocambole... Dar ei mergeau senini, maimuțăreau cu sfidare, în ochii tuturor, în ciuda tărtăcuții cum o numeau pe doamna I ce-și întorcea veninul în singurătate, o iubire ce simțeam că pornită dela Marie era o imensă batjocură aruncată vieții ei mai ales și că se desfăta, dându-i bătrânului, în stare pentru avere să mucezească lângă tărtăcuța — iluzia unei caraghioase iubiri. Trăită câteva luni în preajma lui Marie tot îmi insinuase o înțelegere rea a vieții. Imi veni în minte Lucie, îmi fu rușine și mă depărtați de mine însumi, intrând în obișnuința sufletului meu. Imi era cald dar îmi adusei aminte ca să mă răcoresc, cum chiar în ziua aceea o simțisem la școală în clasa înăbușită :

Adiere, adiere de mare...

Cântecul corului în Ecuba... Când Marie trecuse pe lângă veranda deschisă, fără măcar să-și ridice ochii, unde fusese așa de bine primită, o uitasem în reveria mea.

Era ultima zi de examen. Mă întorsesem fericită că am scăpat, aproape alergând în soarele fără milă, ultimul examen acolo... uf, trântisem pe pat ghiozdanul cu cărțile inutile acum și fugii jos la Marița să-mi dea cireșile proaspăt culese din paradon și puse la gheață. Cireșile pentru că erau roșii, pentru că erau și ele ajunse boabe de gheață în clipa fierbinte, mă delectau.

— Domnișoară, văzuși ce făcu duduia Marie? Ș'aci eu eram streina, venită din altă parte. — Marie — Marița erau moldovencile.—Nu știi, domnișoară, a fugit astă noapte cu domnul director, care a luat cu el toți banii liceului, se zice că au plecat în Franția, la Monticaiul să joace ca să câștige bani mulți. Cireșile îmi lunecaseră una după alta în gătlej...

— Să nu vă inecați, domnișoară, vai de mine...

Avea dreptate, mâncai mai liniștit cireșile. Marie nu mai mă interesa, dispăruse din viața mea cu plecarea ei din casă și mă gândeam la suspinul de ușurare al lui Lucie, deși nici a ei nu, voi mai fi peste puțină vreme, niciodată. Seara rămăsesem singură în casă. Mă îndreptai spre piano fericită că pot să cânt

fără să mă știe nimeni. Cu gândul la Char, la vremea lui de nădejde, pusei pe clape melodia „Appardez-à ta fênêtrê” când o ușoară mișcare în spate, mă făcu să mă întorc. Char stătea în umbră cu ochii pe mâinile mele și asculta. Avui senzația definitivă că-i cântam preludiul unei agonii.

— Mai vrei să cânti puțin ?

— Te acompaniez, Char, cântă și pentru mine odată melodia care-mi place atât.

S'a uitat lung la mine : „Cum aș fi cântat-o, cum ți-aș fi cântat-o ție, dacă nu ar fi fost atâta viața trăită între noi și iar voi și el să facă gestul tuturor de a-mi ridica bretonul, dar se opri la jumătatea drumului.

— Tu mergeai des cu Marie ? Poți tu să-mi vorbești de ea ?

— La ce bun, Châr, am uitat-o. De nimic nu mai mi-aduc aminte. Voiam să adaug. Din moment ce mergea cu I, pe drum, nu mai e Marie a noastră ci alta... dar m'am oprit.

Toate astea le vorbeam amândoi, în surdină, voalat spuse, firesc în limba lui Char, care cu o voce stinsă îmi cântase numai pentru mine melodia. Era noapte de-a binelea... „Unde or fi toți ?” mă gândeam. În paradou o pasăre tipă mai mult decât cântă.

— Char dece nu vii cu noi la București ?

— Pentru că astă seară plec în călătoria cea mai lungă a vieții mele.

— Eram să-i strig : „N'ai mai fost niciodată la Monte Carlo ? Dar iar mă oprii. O mână streină puse mâna pe butonul electric și lumină brusc :

Erai de mult acolo G ?

— De puțin, dar îmi plăcu să vă aud vorbind pe amândoi. Se uită la mine ciudat, Char se sculă, ne îmbrățișă cu privirea pe amândoi și plecă, ultima imagine a vieții lui pe pământ. Tata și cu mine înlanțuiți într'o prietenie în fine totală, cu atâta febrilitate la el, cu atâta duioșie la mine, încât nici Char cu toată tragedia lui, nu mai există pentru noi.

— Cine te-a învățat să cânti la piano ? Cum vorbești așa de frumos franțuzește ?

Cu capul pe umărul lui, fără nici un reproș, dar înfingân-

du-se ca un pumnal, în inima lui pocăită, începui pentru el povestea de-a capo.

— Știi când ai venit tu la Hagicu cu fratele meu și când eu am întrebat-o „Eu dece nu“... etc...

Mi-a răspuns : „Pentru că nu știi franțuzește“.

Și pe urmă mi-a plăcut și pe urmă Lucie... Dar de cei doi prieteni în rase negre nu voiam să spun nimic. Rămăseră ascunși în fundul sufletului și îi simțeam dedeparte, pentru toată viața vor veghea asupra mea. Trecuse de mult ora mesii, nimeni nu se arăta... Marița cânta jos în bucătărie cu ferestrele deschise. Deodată tata se duse la birou, scoase mer-sul trenurilor.

Peste o oră trenul pleca spre București...

Plecăm imediat, ia-ți numai pardesiul ; lăsăm aci toată viața noastră de patru ani cu sdrențele ei cu tot, nu ne trebuie nimic. Aide, să plecăm, uite așa: bagă de seamă la scară... Birjar la gară — mână repede.

Când în zori eram în dreptul focșanilor, băeții strigau în gară gazeta proaspătă. Tata o luă, citi și o lăsă jos, sperietă o ridicai mototolită : Sinuciderea și moartea fulgerătoare a profesorului Char...

Două zile după aceia, la hotel la București, așteptând pe tata să mergem la masă.

În hall, Universul ilustrat între altele... O cromolitografie barbară arăta pe un domn cu părul alb și o doamnă cu pălăria mare cu pene de struț, cum se arunca în valuri la Monte-Carlo. Dar o notiță malițioasă, poate numai atât adouă : Numai el a murit ; ei în cele din urmă i-a fost frică, și acum la Paris petrece cu numele de Margot Alivar.

Innaltă Recepție

*Astăzi cerul primește :
Cerul are musafiri
Două stele cu nori miri
Logodiți firesc pe creste.*

*Luna 'ncuvințează nunta,
Dăruiește elon beteală, Library Cluj
Spală mirii cu sfială
Fâlfâind pe ceruri funta.*

B. Brezianu

Al XXIII-lea sonet al lui Ronsard

*Acele nopți de iarnă, când osia Lunii
Se 'ntoarce așa leneș p'al ei înconjur,
In care așa târziu se țese ziua 'n jur,
Și 'n care griji, fac noaptea an la unii :*

*Fără a ta umbră aș fi fost mort de plictis,
De n'ar foșni amăgirea a lui tău pas,
Și iubirea de n'ar face scurt popas
Vrăjindu-mi bucuriile arse de vis,*

*Fiindcă vie 'ți stă falnică trufia :
Din a ta nălucă-mi înfrupt bucuria.
Lângă tihna ta, aștern odihna mea :*

*Invoit orice îmi e. Astfel bunul somn
Prin vis culege din al dragostei pom.
Amăgirea 'n iubire nu-i chiar așa rea.*

Pauca mele

*Prin Veneția, cu fata mea de mână,
am rătăcit zile întregi dearându-l...
Ochii aveau lumina albastră din haina de lână
în păr, aurul din soare scuturându-l.*

*Am intrat în biserici cu madone de ceară,
ne-am rugat la „Assunta“ sub fum de tămâie,
am privit marea la Lido în ygeană,
îngândurate atât, sub ploaia de lună pustie.*

*Mingi de melodii pe lagună în tenis de noapte,
fâșâit de mătase rupt de gondolieri,
Violetele ochilor se umpleau cu roua de șoapte,
dar buzele mute păstrau un basm de tăceri.*

*Iubirea ținea de mână două visări
înlănțuite viu în cetatea clădită pe moarte,
Mozaic de gânduri ninse din depărtări,
ne făcea să trăim viețile toate...*

Mia Frollo

Buletin artistic

Expoziția d-lui Soroceanu

Tablourile d-lui Soroceanu sunt mai degrabă flori și nuduri. Există o legătură armonioasă între nudurile d-lui Soroceanu și florile sale.

Deși corpurile goale se întind leneșe în diferite poze, nu sunt deloc lascive, sunt mai degrabă pure... ca florile.

Uite alături de un mănunchi de albăstrele și două femei cari stau de vorbă... goale, pe o canapea albă. Sunt amândouă pe fond de azur. Pentru că a povestit una, pare mulțumit de ce-a reușit să scoată dintr'un suflet obosit, iar cealaltă îi trăește povestea gânditoare, două atitudini care spiritualizează carnea goală. Cât mai accentuată este Venus din Milo, în clasică ei impudoare! Nudurile alternează cu florile. Intr'un vas subțire, alb ca o cupă de șampanie, flori roșii... călțunașii sunt în plină viață delicată, unul a căzut la pământ, din cauza forții lui, nu pentru că este ofilit și imediat un nud în ton roșietic, pe un scaun argintiu... un așcutit simț de nuanțe deci. Are ceva delicat, foarte delicat, dar care nu atinge morbidul și nu pare că se va ofili vreodată.

„Je réve aux étés qui demeurent toujours”

Dacă femeia goală este atât de pură, vă închipuiți ce sunt fetițele adormite, sora mai mare privind pe cealaltă mai mică; sau brațul grăsuț dealungul gâtului mamei lui... Așa nudism eclectic înțeleg și eu.

Portretele lui sunt puține, dar amintesc mult de Franța, unde pictorul a stat îndeung. Soția lui în negru cu alb ochii foarte negri e franțuzoaică și sigur că dacă ar fi trăit pe vremea lui, Carolus Duran ar fi pictat-o, căci aduce aminte de felul femeilor ce îi plăcea să picteze. Aceiași cu basmaua albă pe capul brun, în gustul pe care îl au streinii, francezii mai ales pentru basmaua și costumul, exotic pentru ei, de la noi.

Pentru ca vremea lui Carolus Duran să fie pe deplin evocată, uite trăsura cu un cal, un vizitiu la botul lui, tot în desen fin, estompat în culoarea albastră verzue a vremurilor nuanțate de atunci, când se trăia mult mai încet, când mai era vreme pentru rotunjirea lentă a unui gest elegant.

— Cât timp ați stat la Paris? Cu ce pictor ați lucrat?

— Fără... Am studiat în muzee și clasice și moderne.

— Desigur mult la Luxemburg?

— Arta sensibilității mele.

— Vă aduceți aminte de „*La dame en rose*”?

— Imi aduc vag aminte. Am mai stat mult în prăvăliile negustorilor, unde se vede viu realitatea... Am avut diferite pasiuni impresioniste și neoclasică, dar le-am primestit prin fazele evoluțiile fiecărui artist, dar mi-au rămas multe vag în amintire.

— Ce v'a atras spre nudurile așa de original reprezentate?

— Ambianța mea familiară, căci nu sunt făcute după nuduri plătite ci după familia mea. Privesc cu drag la fetița mea, care va fi viitorul meu model, când ceilalți au să îmbătrânească. Ele se plimbă prin atelierul meu, sunt prinse după natură. Numai oamenii cari n'au înțeles femeia ca pe un lucru pur, ca pe o minune a lui Dumnezeu, se pot scandaliza de nudurile mele.

— Ce ziceți de cubism?

— Este o artă de laborator, o încercare din care se pot trage foloase, o demonstrație până unde poate să meargă arta și până unde poate să meargă arta și până unde nu.

— Ce plan de tablouri mari aveți?

— Imposibile de realizat în viața de astăzi, care ne fărîmtează și apoi nu mai avem cui le adresa, nici papi, nici prinți nu ne mai cheamă în serviciul lor.

— Totuși la Vatican este un papă?

— Dar e prea departe, cine mai poate ajunge la el.

Cred indiscutabil în pieirea artei.

— Dece ?

— Pentru că oamenii se depărtează de natură și de Dumnezeu. Toți țintesc viața artificială a orașelor sterpe. Artiștii au fost totdeauna slujitorii lui Dumnezeu și dacă bisericile sunt goale, sunt goale și sălile de expoziție. Arta mai cere și multă vreme liberă, oamenii nu mai au nici vreme și nici suflet. Toți aleargă de dimineața până seara, cred că trăesc intens așa, dar de fapt nu mai este timp nici de dor, nici de visat. Nu vă mai spun nimic, prea v'am obosit".

Și am rămas pe gânduri amândoi. Cât pesimism ! gândeam dar cât adevăr, ce surprinzător pentru mine, să aud pe un artist român, atât de sceptici sunt toți—apropiind în fine arta de Dumnezeu...

Un pas ușor, un răs sglobiu repede stăpânit când a dat cu ochii de mine, tabloul, portretul în costum de oraș intrase..

— Comme Je suis contente de ne pas te savoir tellement seul!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Luca-della Robbia

Buletin bisericesc

Agru în centrul preocupărilor noastre

Cred că în șase ani de existență și de activitate lumea s'a edificat complet asupra noțiunii și rosturilor Agru-lui.

De data aceasta să vorbim numai despre un singur lucru:

Ce vrea Agru cu individul și ce așteaptă dela dânsul, pentru că în ultimă analiză realizarea planurilor sale cu individul dă dela sine și soluționarea celorlalte scopuri ale sale. În sfârșit nu va fi fără interes să vedem, ce a realizat Agru în cursul existenței sale de șase ani din programul său ceace la rândul său ne va soluționa și problema principală care ne preocupă mereu: care este însămnătatea Agru-lui în senz practic al cuvântului.

Agrul este Acțiunea Catolică a românilor.

În consecință cu toate că Acțiunea Catolică în general nu și poate restrânge activitatea la exercitarea și practicarea credinței, totuși a face și aceasta este o condițiune sine qua non de a-și putea ajunge scopul propriu zis: a face ca să se aplice adevărurile credinței catolice în toate manifestațiunile vieții, atât în viața particulară, cât și în cea publică, a îndruma viața publică și privată potrivit eticei creștine, a reintegra în drepturile sale și a-l reintrona pe Cristos în inimile oamenilor, pe altarele căminurilor și în viață publică, de unde este exilat.

Noțiunea căldurii unei vieți de o înaltă concepțiune catolică: iată ceace ne lipsește și la care și pentru care trebuie să fim educați, iar a da această educațiune este cea mai urgentă problemă, pe care trebuie să o rezolveze în primul rând Agrul.

Care este noțiunea bine definită a unei vieți în concepțiune superioară catolică? Iată problema dela care depinde, moartea, ori viața, moartea eternă, ori viața de veci a sufletului!

Eu cred, că vom ajunge mai ușor și mai sigur la definiția corectă a acestei noțiuni, dacă pornim din conținutul etimologic al cuvântului: catolic.

Catolic înseamnă universal.

Tocmai pentru că este universală, credința catolică nu este numai o cazuistică de porunci și opreliști și viața catolică nu înseamnă numai executarea de anumite fapte liturgice, cari să n'aibe nici o legătură cu alte manifestațiuni de viață.

Catolicismul este formă de viață și anume formă complexă de viață, care tinde a înbrățișa, a forma, a completa și a transpiritualiza existența întreagă a individului. Este concepția de viață, în care se cuprinde tot, ce poate fi atins de om: sentiment vital în care să încapă tot, „ce în inima omului s'a plămădit“, și avânt creator de lume care vrea să transformeze totul — realitatea externă și internă — pe chipul lui Cristos i Nici idee n'are de catolicism acela „chiar și dacă se crede catolic“ care n'a zărit într'insul întruchiparea cuvântului Sfântului Pavel: „Toate sunt ale voastre, ori Pavel, ori Apollo, ori Kefa, ori lumea, ori viața, ori moartea, ori cele prezente, ori cele viitoare, deoarece toate sunt ale voastre, iar voi sunteți ai lui Cristos și Cristos este al lui Dumnezeu“.

Spiritul catolic, dacă într'adevăr e catolic protestează instinctiv împotriva oricarei mutilări a realității. Concepția lui de viață este interpretarea infinitului — a celui fizic și a celui supranatural, a celui omenesc și a celui divin. Se cuprinde deci în posibilitățile ei — cel puțin în cadre — tot ce se poate închipui și gândi. Dogmatica și filozofia creștină aprinde pe seama acestei concepții de viață câteva stele modeste pe firmamentul infinit al universului nebulos. Lumina acestora palidă dar intimă îi ajunge, ca să se poată orienta, dar între stelele aceste acolo se zărește palpitând în amurg de seară ori în zori de dimineață infinitul integral al cosmos-ului imensurabil și doar inexplorabil. *Senzibilitatea și dispozițiunea perceperii infinitului este caracterul fundamental al sufletului catolic. Această senzibilitate și capacitate de percepere — împrumută gândurilor sale pe lângă*

orizontul monumental, și modului său de gândire pe lângă siguranța orientării zmerenia internă și nuanța delicată a cutremurării sfinte care imprimă un caracter atât de pronunțat și distinct tuturor creațiunilor mari ale geniului catolic începând cu Confesiunile Sfântului Augustin, trecând prin catedralele romane, gotice și baroci până la tragedia lui Claudel.

În fața acestei concepții de viață totul ce este, ce se petrece și ce este posibil, este din Dumnezeu și dela Dumnezeu, moartea lui Cristos este jertfă oferită pentru toți oamenii fără excepție misiunea evanghelică se extinde asupra tuturor creațiunilor, legea iubirii deaproapelui nu cunoaște excepțiuni: deci această concepție de viață nu poate să excludă din cercul său de activitate pe nimeni și nimica.

Această universalitate înseamnă o bogăție potencialiter infinită nu numai ca conținut, dar și principiar este Legea sintezei superioare a paradoxelor.

Este natural, că *această sinteză grandioasă*, care în principiu și în harurile cerești totdeauna și pe seama tuturorora dată este, în practică nu se va găsi în sufletul fieștei căruia catolic, și în care se găsește, în practică nu întotdeauna se găsește simultan în acelaș moment, dar *se găsește și prin excelență se găsește în catolicismul însuși, nu ca compromis și nu degradat, paralizat ori amestecând căldura cu frigul într'un căldicel plicticos, ci integral și ridicat la potența superlativă fieștecare aparte!*

Oamenii sunt dela fire optimiști, ori pesimiști, dar în cele mai multe cazuri sunt niște mediocri, cari înclină când spre una când spre cealaltă dispoziție psihică fără să cerceteze motivele principiare ale acestor dispozițiuni și fără să tragă concluziile acestora.

Individul catolic în mod-necesar este pesimist în moment ce crede în păcatul strămoșesc și în iad, știe că firea sa dela sine nu este capabilă de nimic bun și că în tot cursul vieții sale pământești planează asupra capului său posibilitatea unei catastrofe ireparabile și veșnice. Dar tot atunci în mod necesar este și optimist, mai optimist ca oricine, pentrucă simte privirea lui Dumnezeu îndreptată mereu spre el, știe că este răscumpărat, și că depinde numai dela el să atingă starea aceasta: „*facienti, Quod est in se, Deus non denegat gratiam.*” Dacă temperamentul său,

ori condițiunile sale de viață îl predispun, poate să fie mai pesimist ca oricine și poate să umple ceriul și pământul cu lamentațiile sale, dar undeva sub cenușe totdeauna va arde în adâncul sufletului său jăratecul optimist al speranței creștinești asigurându-i avântul necesar de viață. Iar dacă condițiunile sale de trăit îl așează pe partea bătută de soare a vieții, este liber ca zâmbind și chi-uind să trăiască optimismul acestei vieți pentru că credința sa, Biserica sa, conștiința sa catolică nu vor înceta nici un moment să șoptească în urechile lui pesimizmul sănătos, adânc și echilibrat al adevărilor mari și serioase ale creștinizmului.

Siguranța uimitoare, cu care Biserica merge în linie dreaptă drept înainte pe cărarea îngustă, care duce într'aceste două prăpăstii demonstrând deodată și simultan adevărurile și limitele ambelor părți, legându-le și unindu-le într'o unitate reală și fecundă, și complectându-le reciproc: acest fenomen unic în istoria spiritului omenesc vrea acțiunea catolică să-l proiecteze în sufletul individului catolic.

Agrul nostru urmărește acelaș scop.

Sub steagul său se vor aduna oamenii cu individualitate integrală. Adică el vrea să creeze indivizi întregi din membri săi.

Pentru că nu dușmanii pronunțați a lui Hristos au târît omenețea în halul, în care se găsește azi, ci chiar acei fii a lui Hristos cari nefiind nici calzi, nici reci, semi-adevărul l'au pus și declarat de adevăr devenind prin aceasta acești mari mincinoși călăii adevărului.

Lumea este împărțită în două tabere mari.

Una acelorora, cari s'au grupat ca un zid neclintit și inexpugnabil în jurul lui Hristos, cari cu Hristos vor să se înalțe și prin învățăturile de două mii de ani ale lui Hristos vreau a conserva totul, ce este bun, și toate ideile înălțătoare, mântuitoare. Indelung răbdarea este credeul acestei tabere, resemnarea îi este pâinea de toate zilele, credința și adâncă convingere creștinească îi este promisiunea zilei de mâne.

Taberii adverse îi aparțin însă nu numai aceia cari vreau abolirea a tot ce ne leagă de trecut și nu vor să mențină nimic din ceea ce face om din om; nu numai aceia, cari vor să nimicească totul ce ne reamintește și ne leagă de trecutul și de prezentul și să distrugă cu orice preț idealul pătruns și realizat cu

atâta jertfă în cursul alor două mii de ani; nu numai aceia cari vreau să măture totul ce este frâu și zăgaz, și să înăbușe în sânge o jumătate de lume ori chiar și lumea întreagă, numai ca ei să poată juca dansul lor macabru în vârful hecatombelor de cadavre, să poată bea vinul greu din paharul puterii, și pe sofa neîndurării să poată mușca în carne vie de femei nevinovate, — ci și toți aceia, cari sunt catolici dar sunt mercenarii fără suflet ai materiei, cari ca creștini botezați pun în vânzare dreptatea, scandalizează și zmintesc pe cei slabi și mici, cari în goana lor nebună după vițelul de aur și după plăcerile fără frâu ale trupului compromis și în noroi degradează gândurile cele mai frumoase ale Creatorului numai pentruca ceace numesc ei viață să poată lua un avânt mai accelerat, mai strident să fie urletul și mai diabolic dansul... Acești catolici în zadar sunt catolici, aparțin taberei adverse !

Sunt deci numai două tabere : acelor cu Hristos și acelora, cari nu sunt cu Hristos.

Tertium non datur !

Acțiunea catolică știind acest lucru vrea să accelereze și să realizeze această selecționare a combatanților și apoi să facă educația a acelor aleși și adunați sub steagul său.

Acțiunea Catolică știe foarte bine, că este o enormă greșală a vorbi despre catolicism, ca despre o „concepție de viață primită de a-gata.” Aceasta este tezaurul evangelic ascuns, pe care trebuie să-l găsești și dupăce l'ai găsit a da totul în schimb pentru el, ca să-l poți însuși și păstra.

La aceasta vrea să ne învețe Acțiunea Catolică. Nu te poți naște creștin, ci numai renaște iar renașterea sufletului este o acțiune excitantă, complicată și dramatică provocată secundată și fecondată de roua mistică a harurilor cerești, care în fiecare zi din nou se'ncepe, în care omul intern între avânturile harurilor, cari permanent îl ajută și cu o fericire chinuitoare mereu îl îndeamnă și între atacurile concetrice ale lui „mysterium iniquitatis”, despre care am vorbit, zilnic din nou se ia în stăpânire și se echilebrează pe sine însuși, pe Dumnezeu și infinitul. Numai convertirea câte forme are: Dela iluminarea momentană prin colaborarea harului supranatural și dela încadrarea normală în platformă de viața moștenită și însușită în familie și până la con-

vertirea lentă după luptele interne alor mai multe decenii ce scală de colori cu mii de nuanse ale variațiunilor se găsește! Toate au însă un criteriu comun negativ: că nici una dintr'insele nu este fără senzații individuale cari pătrund până în rinichi, fără nimiciri, și prăbușiri și fără învieri și nici una din'trânsele nu „aplanează” cu o singură acțiune psihică și odată pentru totdeauna lupta sufletului cu arhangelul. A se face catolic înseamnă a primi în suflet fermentul care poartă în sine microbii neliniștei sfinte: material potrivit de viață, de acțiune, de evoluție, de fermentație, de fericire, de chin, de suferință și de luptă, care să ne fie pentru o viață întreagă.

Acest bulion de fermentație este Acțiunea Catolică, iar acțiunea noastră catolică este Agrul.

Și dacă Agrul va reuși să-și realizeze planul, atunci noi, cari îl formăm, vom putea striga alături cu Claudul, care scria pretenului său Jaque Riviere: „Ah! Cher ami, le jour ou vous aurez reçu Dieu en vous, vous aurez l'hôte, qui ne vous laissera point de repos”, pentru că și noi vom fi stăpâniți de „neliniștea sfântă” până la moarte, iar toți cei neliniștiți până la moarte pentru sufetele lor —, vor vedea pe Dumnezeu!

Din cele tratate până acum cred că se vede clar că Agrul, precum și acțiunea catolică în general are de gând să resădească în sufletul, în inima și în mintea omului modern convingerea, că idealul religios pozitiv ca necesitate sufletească, ca concepție de și factor constructiv de viață se poate găsi numai și exclusiv numai în învățăturile Domnului nostru Isus Hristos, Mântâitorul lumii.

Omul modern nu poate să recunoască și nu poate să se avânte la acest ideal pozitiv pentru că s'a exilat pe sine însuși din arsenalul bogat, unde se păstrează armele trebuincioase pentru cucerirea terenului care se afla în regiunile mai înalte și mai avansate ale gândiri. El singur a încuiat ușile pe din afară, iar cheile le a pierdut, ori în cel mai bun caz le-a așezat bine, așa de bine încât nu le mai poate găsi — dacă cumva nu le-a dat deadreptul pe mâna dușmanului. — În adâncul sufletului său trăiește însă nostalgia patriei părăsite... Inquietum est cor nestrum...

Nici eu, nici Agrul n'are poate puterea convingătoare a argumentărilor dialectice, dar are în schimb lumina strălucitoare a

unei intuiții divine: el deschide ușa arsenalului părăsit și închis, deschide ușa Chivotului și arată spre Eucharisticul Hristos!

Pentru aceea am spus și repet că „dacă Agrul nostru nimic altceva n'ar realiza, decât atâta că deșteaptă în conștiința tuturor Românilor de pretutindenea adâncă și ferma convingere, că calea pe care trebuie să mergem este cea demonstrată la Blaj, la Oradea, la Sighet, la Aiud, Simleu, Lugoj, Carei și la toate congresele și manifestările sale, — calea pe care înainte merge Eucharisticul Hristos, iar în urma Lui întreaga suflare românească devotată, supusă cu inimă plină de dragoste față de El și gata a-l urma, fie drumul oricât de spinos, între orice împrejurări și oriunde — ca să mă folosesc de cuvintele Sfântului Ioan de Vianney cutezătoare și paradoxale dar atât de expresive: chiar și în iad—, existența lui ar fi complet justificată și o mare parte, putem să zicem cea mai mare parte a programului său ar fi executat“. (Observatorul, VI. 107).

Aproape două mii de ani s'au scurs în veșnicia timpului decând în cea dintâie Joia Mare în ziua celei dintâii Sfinte Liturghii pentru vecie s'a înbrățișat Cerul cu pământul și Dumnezeu și-a luat locuința veșnică între oameni.

Istoria celor două mii de ani, poziția centrală a principiului Eucharistic ca învățătură dogmatică, experiența fericită a cruciadelor Eucharistice, atâtea și atâtea mii de minuni și în deosebi minunea cea mai grandioasă: însă-și realitatea Eucharistică mă dispensează de orice argumentație.

Nu voi face deci apel nici la autoritatea Sfinților Părinți, nici la a Doctorilor Bisericii, nici la vorba și viața atâtor Sfinți și nici măcar la autoritatea Bisericii învățătoare,— dar cred că nu alunec pe terenul ereziilor — și să mă ferească Dumnezeu de aceasta — când susțin că realitatea Eucharistică este așa de strâns legată de istoria mistică a sufletului omenesc și prin aceasta de istoria omenirii, încât atunci când se va distruge cel din urmă altar, pe care se păstrează Eucharisticul Hristos, atunci în momentul acela se va produce și catastrofa cosmică, pe care noi o numim sfârșitul lumii.

Vă rog, să citiți „Legenda lui Antihrist“ a lui Vladimir Sergeievici Soloviev. — Acest mare convertit rus, cel mai mare geniu național al rușilor și al veacului trecut, acest anima candi-

da, pia ac vera sancta, cum la numit Strossmayer, acest mare vizionar, în „Legenda lui Antihrist” visată pe patul său de moarte, spune, că după ce pe Omul Care va să vină l’au ales de stăpân al Lumei întregi, și după ce acesta a reușit să facă să fie fericite toate popoarele, mulțumire în suflete, raiu adevărat pe acest pământ, a procedat la distrugerea Bisericii adevărate voind să o constrângă să se închine lui: Antihristului. Și în scena tragică, dar grandioasă, când pe cel din urmă Episcop dela Roma pe Papa Petru (e vorba de o viziune!) îl roagă ca în schimbul dragostei sale se’nțelege, fățărîtă față de Biserică să-i recunoască suveranitatea absolută asupra acesteia, adică pe el pe Antihrist să-l recunoască de stăpânul lumii, acesta îi răspunde: *Impărate Mare!* În Creștinism Hristos ne este mai drag. El însu-și și totul ce dela El vine. Știm anume că în Trânsul se găsește complexitatea Dumnezeirii... Recunoaște și tu înaintea noastră de Hristos, Fiul lui Dumnezeu, pe Cel Intrupat, pe Cel Inviat și pe Cel, Care va să vină!... Recunoaște-L de stăpân al lumii atunci și noi te vom primi cu dragoste ca antemergătorul celei de a doua veniri glorioase a lui...”

Și atunci dintr’odată fața Impăratului a înbrăcat un caracter sinistru, în interiorul său s’au deșteptat puterile infernului... și la omorât pe Petru și pe toți aceia cari au rămas credincioși lui,— iar puțin după aceasta s’a ciocnit Cerul cu pământul...

Vladimir Sergeievici Soloviev a fost un vizionar. Să vedem ce zice în această materie celălalt mare convertit, gânditor poet, estetician și romancier Robert Hugh Benson. Dânsul în romanul său „Stăpânul lumii” fără ca să opereze cu viziuni ajunge la aceeaș concluzie: antihristul acestuia, Felsenbourgh hotărește și dânsul exterminarea Bisericii după ce îi reușește să instaleze acelaș rai pământesc ca marele Impărat a lui Vladimir Sergeievici Soloviev, și după ce Biserica cea adevărată redusă ca număr la vre-o câteva mii de suflete în frunte cu cel din urmă Papă, Ioan, se refugiază pe Muntele Carmel de acolo guvernând turma redusă. Câteva sute de dirigiabile pleacă la ordinul lui Felsenbourg spre Carmel, ca cu o singură lovitură să șteargă de pe fața pământului ultimele rămășițe din Biserica lui Hristos. La Carmel e convocat un conciliu.

Papa Ioan fixează oara pentru deschiderea Conciliului pe

oara fixată de Felsenburgh pentru nimicirea lor. Conciliul se deschide cu Sfânta Liturghie pontificată de Ioan în capela de lut în care a fost schimbată bazilica Sfântului Petru. După Sfânta Liturghie el expune Sfânta Eucharistie pentru adorare. Corul Episcopilor al preoților și al credincioșilor adunați — abia vre-o câțiva la număr intonează „Genitori, Genitogue“... Se apropie escadrilele dirigiabilelor lui Felsenburgh dar cu un moment înainte de ce ar începe să arunce focul lor ucigător asupra celui din urmă altar, unde s'a păstrat Isus Eucharisticul în sunetele cântecelor de preamărire veșnică... a dispărut pământul împreună cu întreaga sa îngâmfare...

Agrul a executat o covârșitoare parte din programul său când pe Acel Hristos Eucharistic, alături de care trăim, ori murim, l'a pus în sens real în fruntea sa, cap acestui falnic popor de două ori roman!

Inima fieștecărui agrist să fie încălzită totdeauna de acest gând biruitor al morții și al iadului. La căldura ei lumini se vor aprinde în adâncul sufletelor noastre, cari ne vor lumina cărările vieții până în umbra Crucii sub care vom dormi odată cu toții somnul păcii eterne... pentrucă moarte nu este nici odată, este numai sfârșitul acestei vieți trecătoare și începutul celei veșnice!

Nădlac. Crăciunul anului 1935.

D. A. Fântânar
avocat

Insemnări

Marți 21 Ianuarie, s'a stins regele Angliei, atât de iubit de poporul său și cu el moare o politică de trecut și de tradiție engleză, în atât protocolar feudalism păstrată, cu o viață liniștită și sănătos familiară, iar în acelaș timp era ars trupul la crematoriu din Goldengreen, al lui Rudyard Kipling, unul din cei mai mari scriitori englezi tot din trecutul victorian al Angliei.

Deoparte fast... Regele a murit, trăiască regele; de altă parte numai patru martori..

Cine nu-și aduce aminte de duiosul roman tragic „*Lumina care se stinge*”? De acele fermecătoare povestiri din junglă, traduse în toate limbile, unde se vedea o atât de poetică iubire de animale! Mai ales povestea langusteii omorătoare de șerpi veninoși și protectoarea copiilor de englezi, în colonii, Riki-Tiki-Tavi? Romanele i-au adus milioane, dar și câtă dezamăgire de viață, de oarece la preferat ca numai cenușă arsă, necreștină să se aleagă de el într'o urnă și numai patru privilegiați să-și amintească mereu de renumele lui european.

Colette, cea mai mare scriitoare franceză a primit Legiunea de onoare, în gradul de comandor! Numai puține femei în Franța s'au bucurat de acest privilegiu; printre ele, Doamna de Noilles, româncea noastră.

Delicioasa Colette! Nu merită numai o recenzie scurtă ci un lung articol unde să i se poată arăta în plin talentului ei mare de analiză feminină subțire, de suflet rătăcitor, elegant, prin toate surprizele și suferințele vieții. Ziarul „*Marianne*” îi povestea amintirile, de când era Doamna Villy, colaboratoarea lui terorizată și într'un mediu de glumă frivolă de music-hall, de loc în armonie cu simplitatea francă a firei ei sălbatecă, de iubitoare a naturii, animalelor și sentimentelor durabile, cum fusese crescută, între un tată veteran de războiu și o mamă atât de personală, cu viață adâncă și vastă în colțul de tenoir francez sănătos și profund poetic.

M. F.

Const. Antoniadă. — Trei figuri din Cuiquecento.

Ministrul nostru la Geneva, d. Const. Antoniadă, în orele de odihnă, cari i le poate lăsa firele de subtilă diplomacie, ce trebuie să le țese, pentru folosul țării lui, rătăcește în Renașterea italiană, ce se vede cum îl farmecă, și publică în umanist dinstins, rând pe rând un studiu despre Niccolo Machiavel și apoi în jurul celor trei individualități caracteristice și atât de deosebite între ele, a vremii lor: *Pietro Aretino*, *Francesco Guiccionardini* și *Benvenuto Cellini*.

În căteși trei, din trei puncte de vedere, se oglindesc trei înfățișări ale Renașterii.

În Pietro Aretino, un fel de Gil Blas ridicat din obscuritate, prin puterea talențului său satiric, (*Paschinades*), *Servitor* și apoi sfātuitor pe lângă principii italieni și ajungând cunoscut și de temut, la curtea papală... face și desface reputații și știe să profite și el, altfel decât Machiavel, desigur, și numai în folosul său (suo particulare) de toate virtu-urile timpului... Bogat, duce o viață de principe, pe Canal Grande, lângă Rialto, într'un palat somptuos, prieten cu Tiziano și pentru ca dracul să nu fie numai negru, capabil și de devotamente și de luxul unor sentimente alese totuși.

Francesco Guicciardini, nobil florentin, în felul dantescului Farinata degli Uberti, visează pentru orașul lui, o întoarcere de guvern aristocratic medieval într'o vreme când, Spaniolii înăbușeau orice pornire originală italiană și când chiar firea lui adaptată vremurilor nu-i permitea să se încălzească într'un elan idealist de luptă politică. Și în fine acel naiv, totuși, în amoralitatea lui, acel mare copil artist cinic Benvenuto Cellini de care în viața scrisă cu atâta candoare fără cinste se oglindește o epocă plină de mari frământări, de mare păgânism, dar ca orice aspect de viață socială intens trăită, atâta artă și seriozitate și un ideal... Mozaic de vremuri, unde este concentrată în strălucire, umanitatea cu toate ale ei.

m. f.

Ramiro Ortiz. Padova. — Posseggo una villa.

O carte cu cele mai îndepărtate amintiri de copilărie, unde recunosc sufletul duios și fin al fostului meu profesor de limba și literatura italiană dela Universitatea din București.

Cartea începe cu o poezie în versuri moderne: — Io son ricco. Posseggo una villa în Abruzzo etre vasti giardini...

Pentru a afla că este cimitirul de acolo, unde sunt adunate umbrele scumpe, care i-au încântat copilăria, în mijlocul cărora a crescut și a căror amintire este una din puținele sale bogății... Tatăl lui era profesor și prima casă de care își aduce îndepărtat aminte, era situată în via Orientale... Pe acolo trecea el la bunica lui, îmbrăcat cu haina de catifea verde cu galoane de fir, care costase suma fabuloasă atunci de 30 de lire. Primele lui mari pasiuni copilărești caii de la manej și indignarea, pentru artificială pasăre, firma provizorie din vecinătate, Brutăria unde i se cocea mielul pascal, toate cu amintirile formării unui suflet în pacea familiei de intelectualitate, cinste, tradiție și viață creștină. Amintiri mai precise le are dela casa din strada Sf. Agata „pallazzo De Pascuale... cu odaia de la intrare, unde se juca cu prietenii și unde „Babbo" le dădea să mănânce supă de ouă. cu atâta dragoste, sub ceasornicul și acuma păstrat. Alături un palat de nobil ruinat, unde-i plăcea să puie în imaginație idealul palat al lui Leopardi.

D'in sulla v'eisa della torre antica... și de unde-i veni gustul de Evul-Mediu... Amintiri prețioase scrise fin și discret, într'o limbă care-i menține locul printre pușinii puriști ai Italiei de acum.

m. f.

× **Mihail Sebastian. — Orașul cu salcâmi.**

Dacă am putea explica toate fenomenele ce se produc în jurul nostru, poate am reuși să determinăm și inspirația acestei cărți. Dacă înlăturăm obsedantul mobil al parvenirei — indiferent cum, am crede că d. Sebastian — face concurență „Veseliei” sau conpozițiilor d-lor Kirilțescu, Vlădoianu, et. co. Dacă însă voim să-l bănuim pe autorul „orașului cu salcâmi”, de legitima goană a inspirațiilor — după laurii gloriei artistice și prin urmare să luăm în serios lucrarea D-Sale, n'am reuși decât să-i facem reclamă, acestei instituții comerciale care se numește editură. D, director al acestei vii și așa își poate freca mâinile pentru afacerea făcută, ași înțeles, „romanul” împlinește toate atribuțiile cărții en vogue: pornografie, superficialitate, cinematică; lipsește gravurile și o copertă mai sugestivă, incolo nimic de zis.

Orașul cu salcâmi — vrea să fie un îndreptar, un catonism al adolescenței, o lecție societăței care a apucat vremuri mai bune și o oglindă a evoluțiilor de tot felul, dar nu reușete decât să fie o palmă, administrată cinic, bunului simț.

Caut subiectul, înădind câteva episoade răflețe din viața „liceenilor” și a „oamenilor mari” și încep să înțeleg romantismul sterp de imagini al unei cărți de fiziologie comparată, al ilustrării unor idei, fără intermediul plodoaveriei... atât de firesc narează autorul viața colțului de provincie.

Călătorind înapoi cu memoria în trecută viață școlărească, mi-amintesc de o glumă a unui coleg de liceu:

— Asta se numeste artă să descri nimicul, în cât mai multe pagini, pentruca pe coperta din dos să poți însemna drept preț o sumă cât mai mare de lei,... caută un siren — presărați pandișpanul cu făna pornografiei, un pseudonim rezonent și ai șansă să treci în cronică”.

Colegul nu se numea nici Mihail și nici Sebastian, ci semna pe caetele pătate și unsuroase, modest ca orice începător: Moritș Rabinovici.

× **Mircea Eliade. — Huliganii.**

Lucărare cu neputință de digerată. După trei capitole, ești nevoit să renunți, prea multă pornografie, prea mult cinism, trece dincolo de realitatea colțurilor de perdiție. Atât am înțeles, exoticul ei autor, voce să handipeze pe toți colegii d-sale. Păcat de atâtea studii, de atâtea ușurință în a descrie, păcat mai cu seamă de atâtea voită unilateralitate.

Ca să-i răspundem ar trebui să-i punem câteva întrebări intime și să cometem oribila indiscreție, de a ne face oaspeți casei d-sale, de a cina la aceeași masă și a ne plimba prin spațioasele încăperi, pentru a încercă pe soceteala d-sale să-i aplicăm propriei teorii:

Cel puțin l'am sili pe extrădatul din misterioasele Indii să scrie romanul, ce-l așteptăm.

A. V. Fr.

Am primit la redacție :

- Cuvântul Adevărului, An. XIV. Ian 1936. No. 1.
Sionul Românesc, Anul XXII. No. 23—24. Decembrie.
Dumineca, An. XII, No. 51—52 ; An. XIII, No. 1, — 2, — 3.
Vestitorul, An. XII, No. 1. Ian. 1936, No. 2.
Flori de crin, Anul IV. No. 10. Dec. 1935.
Vremea Nouă, An. I. No. 11. Dec., An. II. No. 12—13,
Les Amitées Catholiques françaises Slizieme année, No. 12. Dec.
Solidaritatea, Carei An. I. No. 5. Ian. 1936.
Țara de mâine, An. I No. 8. Dec.
La revue catholique des idées et des faits, quinzième année, No. 4.
Rex, Noël 1935.
Preocupări literare, An. I. No. 1, Ian. 1936.
Viața, Anul XXII. Ian. No. 1.
Lumina Creștinului, An. XXII. No. 1, Ian.
Agru, An. VI. No. 12., An. VII. No. 1.
La Croisade de la Presse. 33 A. No. 793.
Tinerimea Nouă, Anul III. Nr. 5.
Cruciada Românilor, An. II. No. 56—57.
Farul Nou, An. III. No. 3, Ian. 1936.
Libertatea, An. IV. No. 2. (20 Ian.)
Înălțarea, No. 1, Ian. 1936.
Convorbiri literare, An. LXVIII. No. 9—12.
Gând Românesc, No. 1, Ian. 1936.
Viața creștină, An. II. No. 1—2, 3, 4.
România de Mare, An. III. No. 113.
Fântâna Darurilor, Anul VIII. No. 1.
Organul oficial al episc. de Maramureș. X.
Incerări, An. II. No. 2.

C Ă R Ţ I.

V. Flueraș : Psalmi.

Pr. Oct. Popa : Făgărașul sub Domniile Munteni. 1935

Păr. G. Sepietier : Sf. Ioan Vianncy, în rom. Pr. Ioan Vultur ;
Blaj 1935.

Prof. Gavril Precup : de E. Precup. Gherla 1936.

Director : L. BARRAL

Red. și Adm. : Bulevardul Carol No. 61

BUCUREȘTI

Abonament : Anual 200 Lei

Exemplarul : . . . 20 „